

O B R A Z L O Ž I T E V

1. Pravno in dejansko stanje

Pohorje se razteza na površini 840 km²; območje leži med mesti Dravograd, Maribor in Slovenske Konjice ter se nahaja južno od reke Drave. Gozdovi, s prevladujočim deležem iglavcev, dajejo Pohorju značilno podobo, saj pokrivajo več kot 70% površine.

Območje predlagano za zavarovanje leži pretežno na višjih nadmorskih višinah (nad 1200 metrov n.v.) in obsega 59,3 km² površin.

Regijski park Pohorje obsega dele območij Občine Zreče, Občine Vitanje, Občine Mislinja, Občine Ribnica na Pohorju, Občine Lovrenc na Pohorju, Občine Ruše in Občine Slovenska Bistrica.

Za ovršje Pohorja, ki je predlagano za zavarovanje kot regijski park, je značilna izredna naravna ohranjenost, krajinska skladnost, pogosti in izjemni naravni pojavi ter močna identiteta regijskih vzorcev.

Glede na te posebnosti je na Pohorju prisoten edinstven kontrast med temnimi masami gozdnega iglastega drevja in svetlimi travnatimi ploskvami. Številni so gozdni rezervati kot tudi visokogorski pašniki – planje z značilno travniško strukturo in razpršenimi oblikami smrekovih dreves. Sestavni člen Pohorja so visoka barja na ovršju s specifično vodno in vegetacijsko zgradbo – pritlikavo borovje, prisotnost redke favne in flore in nenazadnje prisotnost hidroloških posebnosti.

Pohorje predstavlja življenjski prostor redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, ki so izrednega pomena za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Na območju, predlaganim za zavarovanje, še posebej izstopa favna nevretenčarjev in ptic, med katerimi je mnogo mednarodno varovanih vrst.

Ekološko pomembno območje 41200 Pohorje

je obsežno in kompleksno gorsko območje, ki je del Centralnih Alp in je edino naše gorovje na silikatni geološki podlagi. Ekološki sistemi so specifični ter specializirani. Prisotna je velika raznolikostjo habitatnih tipov (travišča, bukovi in smrekovi gozdovi, ruševje, barjanska smrekovja, aktivna visoka ter prehodna barja, potoki) ter redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Slovenija je ta območja določila z Uredbo o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS št. 48/04).

Posebna varstvena območja (območje Natura 2000)

Posebna varstvena območja (območja Natura 2000) so opredeljena na podlagi habitatne in ptičje direktive in so pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu EU. Vsa ta območja so določena z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04 in 59/07). Na posebnih varstvenih območjih predlaganega Regijskega parka Pohorje varujemo 8 habitatnih tipov in 16 živalskih vrst.

Posebno ohranitveno območje SI 3000270 Pohorje

Habitatni tipi:

- aktivna visoka barja
- alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov

- barjanski gozdovi
- javorovi gozdovi (Tilio-Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih
- kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (Vaccinio-Piceetea)
- naravna distrofna jezera in ostale stoječe vode
- prehodna barja
- vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope)

Nevretenčarji:

- črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)
- travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*)

Vretenčarji:

- hribski urh (*Bombina variegata*)
- veliki pupek (*Triturus carnifex*)
- vejicati netopir (*Myotis emarginatus*)

Posebno območje varstva SI 5000006 Pohorje

Vretenčarji:

- divji petelin (*Tetrao urogallus*)
- gozdni jereb (*Bonasa bonasia*)
- rušavec (*Tetrao tetrix tetrix*)
- koconogi čuk (*Aegolius funereus*)
- mali skovik (*Glaucidium passerinum*)
- planinski orel (*Aquila chrysaetos*)
- črna žolna (*Dryocopus martius*)
- triprsti detel (*Picoides tridactylus*)
- severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*)
- sloka (*Scolopax rusticola*)
- črna štoklja (*Ciconia nigra*)

Naravne vrednote

Naravna vrednota je redki, dragocen ali znamenit naravni pojav ter drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Na območju predlaganega Regijskega parka Pohorje je 51 naravnih vrednot.

Ožja zavarovana območja

Naravni rezervat (NR) je območje geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki se z uravnoveženim delovanjem človeka v naravi tudi vzdržuje.

Naravni spomenik (NS) je območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot, ki imajo izjemno obliko, velikost, vsebino ali lego ali so redki primer naravne vrednote.

Na območju predvidenem za zavarovanje se nahajajo spodaj naštetá ožja zavarovana območja.

Zap. št.	Zavarovana območja	Status po veljavnem Odloku
1.	Štatenberško borovje, gozd in šotno barje, gozdni rezervat	NR
2.	Gozdni rezervat Pohorski bataljon	NR
3.	Gozdni rezervat Črno jezero na Pohorju	NR
4.	Potok Oplotnica, zgornji tok potoka	NS
5.	Pragozdni rezervat Šumik	NR
6.	Veliki Šumik- slap	NS
7.	Trije Hlebi, skalna formacija	NS
8.	Vernski slap, slap	NS

2. Poglavitne rešitve

Regijski park, varstveni režimi in pravila ravnanja ter razvojne usmeritve

Cilj zavarovanja območja Pohorja je ohranitev naravnih vrednot, posebnih varstvenih območij (območij Natura 2000) in biotske raznovrstnosti, ohranitev ugodnega stanja ogroženih in mednarodno varovanih ter zavarovanih prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov, ohranitev najmanj obstoječega obsega in kakovosti habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju ter ohranitev krajinske pestrosti in značilnosti krajine.

S predlagano uredbo se to območje določi za Regijski park Pohorje (v nadaljnjem besedilu: regijski park). Območje regijskega parka obsega ovršje masiva Pohorja, kjer je značilna izredna naravna ohranjenost in krajinska pestrost s pogostimi in izjemnimi naravnimi pojavi. Specifičen in pester rastlinski in živalski svet pogojuje neprepustna silikatna podlaga, razgiban relief, bogato omrežje površinskih voda ter razpon nadmorskih višin do nekaj več kot 1500 metrov.

Na območju predlaganega regijskega parka varujemo 51 naravnih vrednot, 8 habitatnih tipov in 16 živalskih vrst ter številne vrste s slovenskega rdečega seznama. Zaradi prostorske in biotske raznolikosti prostora je predlagano, da se znotraj regijskega parka oblikujeta dve varstveni območji z različno strogimi režimskimi stopnjami.

Prvo varstveno območje je naravovarstveno najpomembnejše območje predlaganega zavarovanega območja in je prednostno namenjeno uresničevanju varstva in ohranjanja naravnih vrednot, prvobitnih naravnih območij divjine, rastlinskih in živalskih vrst, njihovih osebkov in habitatov, naravnega razvoja ekosistemov in naravnih procesov. Predlog obsega 11,3 % površine predlaganega zavarovanega območja. Vanj so zajeta območja naravnih rezervatov (občinska zavarovanja), naravnih spomenikov (občinska zavarovanja), gozdnih rezervatov (Zakon o gozdovih) in območja ekocelic brez ukrepanja (Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot).

Drugo varstveno območje je naravovarstveno pomembno območje z dopuščeno tradicionalno rabo naravnih virov zaradi izvajanja dejavnosti sonaravnega kmetijstva in gozdarstva ter trajnostnega gospodarjenja z divjadjo. Namenjeno je ohranitvi obstoječega stanja narave in kulturne dediščine vsaj v trenutni kakovosti ter

preprečitvi vnosa novih obremenjujočih dejavnosti ob upoštevanju razvoja dopuščenih dejavnosti. Predlog obsega 88,7 % površine predlaganega zavarovanega območja.

Strogost varstvenih režimov je v določenih segmentih omiljena z izrecnimi izjemami, ki se nanašajo na dejavnosti upravljavca regijskega parka, izvajanje državne gospodarske javne službe s področja voda, gozdarstva in izvajanja ukrepov varstva kulturne dediščine.

V uredbi so za spodbujanje trajnostnega razvoja v regijskem parku določene bistvene razvojne usmeritve, ki zagotavljajo razvojne možnosti prebivalstva. Predpisani so tudi nekateri razvojni ukrepi, ki omogočajo uresničevanje predpisanih razvojnih usmeritev. V okviru zagotavljanja ciljev ustanovitve regijskega parka se spodbuja trajnostni razvoj ob hkratnem zagotavljanju razvojnih možnosti prebivalstva, ki se uresničujejo zlasti: s spodbujanjem razvoja podeželja in oblik dejavnosti, ki prispevajo k ohranjanju naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti in za regijski park značilne krajine ter hkrati omogočajo gospodarski, družbeni in kulturni razvoj prebivalcev in lokalnih skupnosti na območju regijskega parka, z urejanjem prostora tako, da se ohranja kakovost in značilnost krajine, s povezovanjem in spodbujanjem kmetijskih, turističnih, rekreacijskih, obrtnih kulturnih in drugih dejavnosti, s spodbujanjem ohranjanja kmetijske dejavnosti, ki imajo odločilno vlogo pri ohranjanju za regijski park značilne krajine, z usmerjanjem obiska in ogledovanja regijskega parka, z uporabo okolju prijaznih tehnologij in metod pri gospodarjenju z naravnimi viri, s spodbujanjem in omogočanjem novih zaposlitvenih možnosti in ustvarjanjem dodatnega prihodka prebivalcev za izvajanje različnih programov v regijskem parku. Razvojne usmeritve in razvojni ukrepi se podrobneje vsebinsko in prostorsko opredelijo v načrtu upravljanja regijskega parka.

Soustanoviteljevo države in sedmih občin pri ustanavljanju regijskega parka

Zakon o ohranjanju narave določa glede ustanavljanja zavarovanih območij, da zavarovano območje praviloma ustanovi vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti.

Posebno ureditev, ko več ustanoviteljev skupaj ustanovi zavarovano območje, ureja 55. člen Zakona o ohranjanju narave. Posebnosti te ureditve so:

- akt o zavarovanju morata sprejeti oba soustanovitelja v enakem besedilu, veljati začne, ko ga sprejmeta oba soustanovitelja,
- akt o zavarovanju mora urediti način izvajanja ustanoviteljskih pravic,
- če sta soustanovitelja vlada in pristojni organ lokalne skupnosti, se glede izvajanja ustanoviteljskih pravic lahko dogovorita zlasti o naslednjem: lokalna skupnost sofinancira delovanje zavarovanega območja, lokalna skupnost zagotovi upravljanje zavarovanega območja in lokalna skupnost sodeluje pri izvajanju nadzora,
- na podlagi akta o zavarovanju ustanoviteljice s pogodbo podrobneje uredijo ustanoviteljska razmerja,
- če sta soustanovitelja vlada in pristojni organ lokalne skupnosti, se akt o zavarovanju glede pravnih posledic, ki jih vzpostavlja obravnava kot akt o zavarovanju naravne vrednote državnega pomena, razen če Zakon o ohranjanju narave ne določa drugače.

Država in Občina Zreče, Občina Vitanje, Občina Mislinja, Občina Ribnica na Pohorju, Občina Lovrenc na Pohorju, Občina Ruše in Občina Slovenska Bistrica so se dogovorili, da skupaj ustanovijo Regijski park Pohorje.

Predlagana uredba vsebuje v 14. členu določbe izvajanja ustanoviteljskih pravic in obveznosti med soustanovitelji, ki so naslednje:

- soglašajo, da z regijskim parkom upravlja javni zavod, ki ga ustanovijo občine ustanoviteljice in država (v nadaljnjem besedilu: Javni zavod) s posebnim aktom, s katerim uredi statusno pravna in organizacijska vprašanja v zvezi z njegovim delovanjem;
- skupaj financirajo delovanje regijskega parka tako, da država financira predvsem naloge varstva narave, občine pa naloge usmerjanja razvoja, določene na podlagi načrta upravljanja in letnega programa dela, ki je pripravljen za celotni regijski park;
- občine sodelujejo pri izvajanju nadzora v regijskem parku z občinsko redarsko službo;
- načrt upravljanja regijskega parka potrdijo lokalne skupnosti na predlog sveta javnega zavoda, sprejme pa ga Vlada RS na predlog ministrstva, pristojnega za ohranjanje narave.

Ustanovitelji bodo podrobneje uredili medsebojna razmerja s pogodbo.

Dogovorjen je naslednji potek aktivnosti:

- soustanovitelji predlagajo osnutek akta o zavarovanju Regijskega parka Pohorje v enakem besedilu;
- soustanovitelji skupaj vodijo 60 dnevno javno obravnavo, po zaključku katere se pripravijo strokovna stališča do pripomb in predlog akta o zavarovanju;
- soustanovitelji sprejmejo akt o zavarovanju v enakem besedilu;
- na podlagi akta o zavarovanju soustanovitelji s pogodbo podrobneje uredijo ustanoviteljska razmerja.

Upravljanje regijskega parka

Uredba vzpostavlja tudi sistem upravljanja s regijskim parkom, ki je za doseganje ciljev regijskega parka bistvenega pomena. Za ta namen določa, da bo za upravljanje regijskega parka ustanovljen javni zavod, ki bo opravljal javno službo upravljanja zavarovanega območja na področju ohranjanja narave v skladu s 133. členom Zakona o ohranjanju narave.

Upravljavcu regijskega parka že sam zakon nalaga nekatere naloge, ki so varstvene, strokovne, nadzorne in upravljavske narave. Posebej so z Zakonom o ohranjanju narave določene tudi naloge, ki jih upravljavec izvaja kot javno službo, uredba pa skladno z Zakonom o ohranjanju narave k temu izrecno dodaja tudi upravljanje z zemljišči v lasti države in občin, ki služijo namenom regijskega parka.

Načrt upravljanja

Upravljavec regijskega parka upravlja park na podlagi načrta upravljanja regijskega parka, ki ga sprejme vlada, pri čemer sodelujejo vse občine in ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave s predhodnim soglasjem. Z uredbo so določene sestavine načrta upravljanja regijskega parka, katerega vsebino sicer dokaj podrobno opredeljuje že Zakon o ohranjanju narave. Na podlagi načrta upravljanja regijskega parka upravljavec sprejme še letni program dela, ki ga potrdi pristojno ministrstvo. Ta

program predstavlja instrument za uvedbo terminskega plana izvedbe del in nalog iz načrta upravljanja regijskega parka tako, da se za posamezno vrsto teh del in nalog upošteva najugodnejše obdobje glede na pričakovano stanje v regijskem parku. Strokovno pomoč pri pripravi načrta upravljanja in letnega programa zagotavlja Zavod RS za varstvo narave.

Financiranje

Uredba določa tudi finančne vire za upravljanje regijskega parka. Merila, kriterije in finančne vire se podrobneje določi z načrtom upravljanja in letnim programom dela.

Nadzor

Uredba ureja neposredni nadzor v naravi, ki ga zagotavlja upravljavec parka v skladu z Zakonom o ohranjanju narave in drugimi, s tem povezanimi predpisi.

Inšpekcijski nadzor nad spoštovanjem določb predlagane uredbe je naložen pristojnim inšpektorjem v skladu z Zakonom o ohranjanju narave in občinskim redarjem.

Prehodne določbe

Med prehodnimi določbami je določen rok treh mesecev, da se sprejme akt o ustanovitvi javnega zavoda.

V enem letu po ustanovitvi zavarovanega območja je upravljavec regijskega parka dolžan predložiti pristojnemu ministrstvu in občinam predlog načrta upravljanja regijskega parka. Zaradi ureditve vsebine upravljanja s regijskim parkom do sprejema načrta upravljanja, je treba v skladu z drugim odstavkom 61. člena Zakona o ohranjanju narave določiti začasne upravljavske smernice. Minister, pristojen za ohranjanje narave, bo po predhodnem soglasju občin določil začasne upravljavske smernice v roku šestih mesecev po uveljavitvi predlagane uredbe.

Za uveljavitev uredbe je predviden splošni uveljavitveni rok petnajstih dni po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

3. Finančne posledice

Finančne posledice sprejema predlagane uredbe o Regijskem parku Pohorje so povezane z obveznostjo države, da iz državnega proračuna zagotavlja financiranje tistih nalog, ki predstavljajo izvajanje predpisanih varstvenih režimov na zavarovanih območjih in njihovo upravljanje. Skladno z določbami Zakona o ohranjanju narave so soustanovitelji – država in občina, dolžni zagotoviti finančne vire za delovanje javne službe ohranjanja narave - upravljanja regijskega parka. V primeru tega regijskega parka je za upravljanje predvidena ustanovitev javnega zavoda, kar je primerljivo z drugimi obstoječimi parki v državi (velikost območja, primerljivost ciljev zavarovanja, upravljavske naloge). Finančna sredstva za delovanje javnega zavoda se bodo zagotavljala znotraj finančnih načrtov Ministrstva za okolje in prostor in sedmih občin.

Upravljavec bo poleg sredstev iz državnega in občinskih proračunov pridobival finančna sredstva za opravljanje dejavnosti in upravljanje regijskega parka še s kandidiranjem za pridobivanje sredstev iz različnih mednarodnih programov pomoči, s pridobivanjem sofinanciranja programov in projektov v skladu s sprejetim načrtom upravljanja oz. letnim programom, z dotacijami in donacijami, s sredstvi, pridobljenimi

z upravljanjem nepremičnin, s prihodki od prodaje blaga in storitev, ki jih opravlja ter iz drugih virov.

Delovanje javnega zavoda bo moralo biti čimbolj racionalno in učinkovito. V zvezi s tem bo nujno organizirati povezovanje in sodelovanje z drugimi službami in ustanovami na regionalnem nivoju.

Proračunska sredstva v letu 2022 v višini 100.000 EUR so zagotovljena na proračunski postavki Ministrstva za okolje in prostor 153242 Zavarovana območja narave in na proračunskih postavkah sedmih občin v višini 100.000 EUR in se bodo namenila za aktivnosti v zvezi z ustanovitvijo in delovanjem regijskega parka. Strošek za leto 2022 zagotavlja zagonska sredstva za delovanje javnega zavoda in pokriva stroške za do štiri zaposlene.

Ker gre v primeru ustanavljanja regijskega parka za soustanoviteljstvo na podlagi 55. člena Zakona o ohranjanju narave, je bil sklenjen načelen dogovor med soustanovitelji o deležih sofinanciranja delovanja regijskega parka, ki je 50% občine in 50% država. Ustanovitelji bodo podrobneje uredili način izvajanja ustanoviteljskih pravic z medsebojnim dogovorom po ustanovitvi Regijskega parka Pohorje.

4. Postopek sprejemanja akta o ustanovitvi regijskega parka

Z zavarovanjem Pohorja se oblikuje območje, za katerega velja poseben pravni režim, ki lahko pomeni tudi omejevanje lastninske pravice. V postopku sprejema Uredbe mora biti soočen javni interes do varstva narave, ki je udejanjen v osnutku Uredbe, razvojni interesi javnih služb ter zasebni interesi posameznikov, ki živijo in delajo na območju, predvidenem za zavarovanje.

V prvi fazi določita tako vlada kot občine vsebino osnutka akta o zavarovanju Regijskega parka Pohorje, s katerim se ustanavlja širše zavarovano območje, ki je izhodišče za javno predstavitev, ki vključuje tudi javno razpravo, ki bo potekala na za posamezna območja predlaganega parka. Za izvedbo javne predstavitve in javne obravnave vlada pooblasti resorno pristojno ministrstvo, ki tudi določi program javne predstavitve v dogovoru z občinami. Javna predstavitev mora trajati najmanj 60 dni.

V drugi fazi se bo na podlagi strokovnih opredelitev do pripomb iz javne predstavitve sprejel akt o zavarovanju - naslovna uredba, predvidoma v letu 2022. Akt bodo v enakem besedilu sprejeli Vlada RS in občinski sveti vseh sedmih občin.